

Beste landgenoten, mogen we even uw aandacht?

Vandaag precies negen jaar geleden beefde de aarde in en rond Huizinge, Groningen, met kracht 3.6 op de schaal van Richter. Bewoners waren letterlijk en figuurlijk geschokt. De beving was aanleiding voor het KNMI, het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) en de NAM om hun berekeningen te herzien: zwaardere bevingen waren niet onwaarschijnlijk. De veiligheid van bewoners kon niet meer worden gegarandeerd. In de jaren erna bleken steeds meer huizen – door de opeenstapeling van bevingen – steeds vaker schade te hebben. We spreken over een gebied met 150.000 woningen en 250.000 bewoners. In 2016 constateerden ingenieurs dat vrijwel geen enkel huis in de kern van het aardbevingsgebied sterk genoeg was om een beving met kracht 5.0 te kunnen doorstaan. Dit gevoel, voortdurend in onveiligheid te leven, veroorzaakte bij velen angst en woede. Plotseling realiseerden huiseigenaren zich dat hun huis onverkoopbaar was geworden. Bewoners die schade op schade leden en de vergoeding hiervoor steeds moesten bevechten, kregen gezondheidsklachten. Steeds meer instanties en politici begonnen in te zien dat hier sprake was van een 'ramp in slow-motion'. Minister president Mark Rutte bood excuses aan namens het kabinet en minister Eric Wiebes sprak van 'overheidsfalen van on-Nederlandse proporties'. Uiteindelijk kon minister Eric Wiebes niet anders dan de gaskraan dicht laten draaien - wat, zoals het er nu uitziet, in 2023 of 2024 gaat gebeuren. De huidige situatie in Groningen is zeer complex. Daarom vragen wij om beleid dat knopen doorhakt.

Het is nog niet gedaan

Maar nu de gaskraan dichtgaat, en de schadeafhandeling en versterking zijn ondergebracht bij het Rijk, komt toch alles goed, zult u zeggen? Niets is minder waar. Voor duizenden Groningers moet en kan er door het Rijk nog veel worden gedaan. Een beschrijving van de situatie waarin gedupeerden zich bevinden:

Risico en gevaar blijven

Allereerst wijzen we erop dat het risico van zwaardere bevingen – ook nu de gaswinning op termijn naar 0 gaat – niet is verdwenen. Deskundigen geven aan dat de kans kleiner is geworden en het wellicht langer gaat duren voordat-ie komt maar dat in principe een zware beving nog altijd dreigt. Dit maakt het in onze ogen onverminderd belangrijk dat zwakke huizen worden versterkt, én snel!

Daarnaast houden de wat lichtere bevingen aan en daar lijkt de komende vijf tot tien jaar geen verandering in te komen. Dat betekent dat veel huizen, vooral de meer kwetsbare, de komende jaren keer op keer schade zullen lijden. Kortom, de onveiligheid en de schade zullen minimaal de komende vijf tot tien jaar nog voortduren.

Wettelijk bewijsvermoeden brokkelt af

De schadeafhandeling is weliswaar in handen van het Rijk gekomen - wat op zichzelf een goede zaak is - maar in de praktijk zijn de burgers overgeleverd aan ingehuurde onafhankelijke zogenaamde 'deskundigen' die weinig verstand hebben van mijnbouwschade. Dit levert vaak grillige vergoedingspatronen op: je burens krijgen de schade wel vergoed maar jij niet. Het uitvoerende Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG) vaardigt daarom richtlijnen uit om de deskundigen meer houvast te geven maar stelt deze richtlijnen autonoom vast zonder overleg met maatschappelijke organisaties. Daarbij gaat het IMG creatief om met het 'wettelijk bewijsvermoeden' dat tot doel had de rechten van bewoners te versterken en hen ruimhartig tegemoet te komen. Het wettelijk bewijsvermoeden wordt niet consequent toegepast en ingeperkt door de richtlijnen van het IMG. Het aantal beroepszaken bij de bestuursrechter groeit. Het aantal bewoners dat – murw geworden – schade niet meer meldt, neemt echter eveneens toe.

Versterking komt niet op gang

Na 9 jaar is nog geen 8% van de huizen in de versterkingsoperatie versterkt. De aansturing is verschrikkelijk complex. Voor het versterken van een huis spelen de volgende partijen een rol: het ministerie van EZK (kaderstelling voor veiligheid), het ministerie van BZK (de verantwoordelijke minister voor de uitvoering van de versterking), de Nationaal Coördinator Groningen (NCG) (de organisatie die de versterking daadwerkelijk uitvoert, althans de regie voert), het ingenieursbureau dat uitrekent wat er nodig is, de gemeenten (zij maken de gemeentelijke versterkingsplannen en passen de versterking van het betreffende huis daar in), de lokale versterkingsteams (zij coördineren de plannen op gemeentelijk niveau) en de aannemers, veelal gebundeld in een consortium (zij onderhandelen met de NCG en vaak ook met de bewoners over de daadwerkelijke versterking).

Burgers en burgerbelangenorganisaties zoals de Groninger Bodem Beweging worden summier geïnformeerd en vooral genegeerd.

Mede door de complexe aanpak duurt de versterkingsoperatie veel te lang. Dit betekent ook dat een groot aantal mensen 10 tot 20 jaar moet wachten voor hun huis wordt versterkt. Duizenden bewoners weten niet wanneer ze aan beurt zijn. Tot die tijd is onzeker of hun huis veilig is en voor welke prijs ze het eventueel kunnen verkopen. Hierdoor verliezen mensen controle over hun leven.

Oplopende spanning bij en tussen bewoners

Veel bewoners worden psychisch zwaar belast (zo wijst ook continu onderzoek van Groninger Perspectief, Rijksuniversiteit Groningen, uit). Ze worden geconfronteerd met tal van keuzes waar financiële spanning op staat: Schade melden of niet? In bezwaar en beroep gaan bij schadevergoeding? Investeren in groot onderhoud of niet? Doorgaan met versterken of niet? Mee-investeren in een versterkt of nieuw huis of niet? Verkopen voor of na versterking? In bezwaar en beroep gaan tegen het versterkingsbesluit? Daar partners het steeds eens moeten worden, worden relaties op de proef gesteld.

Woon je in het aardbevingsgebied dan krijg je te maken met een reeks van personen en partijen die er voor zorgen dat je het probleem niet vergeet: schade-experts, zaakbegeleiders van het IMG, bezwaarcommissies met mogelijk ook een rechter in een beroepsprocedure, bewonersbegeleiders van het NCG, een ingenieursbureau dat je huis opmeet en doorrekent, bouwkundigen en een projectleider van het NCG, externe bouwkundige- en juridische adviseurs en tenslotte de aannemer die schade komt herstellen of je huis komt versterken. En dan hebben we het nog niet over de burens of de bewoners in de straat waar je het mee eens moet worden wat betreft de uitvoering van de versterking.

Hierboven gaven we een algemene feitelijke beschrijving van de situatie. Het is niet moeilijk voor te stellen dat de complexiteit van het proces dat mensen door moeten maken, in tal van concrete gevallen leidt tot spanningen bij mensen en spanningen tussen mensen. Obstakels in het proces leiden op hun beurt tot onrecht, willekeur en soms ongelijke behandeling. En als mensen struikelen in het proces, leidt dit tot vertraging en stress, veel stress en gezondheidsklachten ...

Met deze tekst willen we één ding duidelijk maken: Groningers zijn geen slachtoffer van een natuurramp maar duizenden bewoners zijn tot slachtoffer gemaakt door een onverantwoorde gaswinning onder hun huizen en door een daaropvolgend falend overheidsbeleid dat nog steeds voortduurt. Het gaat hier om een probleem van mensen maar het wordt door het kabinet aangevlogen en uitgewerkt als een juridisch en technisch probleem van huizen. De afhandeling daarvan is ontzettend complex gemaakt en leidt tot jaren vertraging en verschrikkelijk veel organisatie- en uitvoeringskosten. Het lijkt erop dat beleidsmakers niet vanuit de mens kunnen denken. Het is 'gekend onrecht' en er kan iets aan worden gedaan! Wij willen niet meer en niet minder dan ons recht.

Wij eisen daarom ook dat de Groningers serieus worden genomen en dat er beter wordt geluisterd naar de organisaties die de belangen van hen op dit punt behartigen, zoals de Groninger Bodem Beweging. Stel de burger niet alleen op papier centraal, maar ook werkelijk. Wij eisen dat er minder wordt gerekend en meer wordt gedaan om de problemen op te lossen. Dat mensen nog tien tot vijftien jaar in onzekerheid zitten, is niet acceptabel.

Wij eisen verder dat in deze tijd van krapte op de bouwmarkt, voldoende bouwcapaciteit voor Groningen wordt gereserveerd. Tenslotte doen we een beroep op het kabinet: stop met compliceren, haal de hand van de knip en los het probleem snel op; net zo snel en royaal als de miljarden opbrengsten van de gaswinning zijn uitgegeven.

Groninger Bodem Beweging - www.groninger-bodem-beweging.nl

Falend beleid

Groningers zijn niet alleen de dupe van de aardbevingen maar evenzeer van een beleid dat volledig tekortschiet om de problemen rond schade en onveiligheid op te lossen. Al in februari 2013 sprak de toenmalige minister van Economische Zaken (EZ) Henk Kamp in een Kamerbrief over de noodzaak zwakke woningen te versterken. Nu – na 9 jaar – is echter nog geen 8% van de 26.844 huizen die mogelijk versterkt moeten worden, gereed (halfjaarrapportage NCG). SodM schat dat met de huidige aanpak de versterking nog ongeveer 20 jaar gaat duren. Duizenden mensen wonen al jaren in onveilige huizen en velen daarvan zullen nog zo'n 15 jaar moeten wachten tot hun huis is versterkt.

In die 9 jaar volgden beleidsplannen en maatregelen elkaar in rap tempo op. Henk Kamp zette direct na de beving van Huizinge maar liefst 12 onderzoeken uit; de NAM zette het Centrum Veilig Wonen (CVW) op voor de afhandeling van de schades; de commissie Meijdam dacht na over veiligheidsnormen; er kwam een Nationaal Coördinator Groningen (NCG) met 150 man personeel om de problemen breed aan te pakken; er werden stuurgroepen ingesteld om de regio erbij te betrekken; de Arbiter kwam om geschillen tussen de bewoner en de NAM te beslechten; klachten kon de bewoner indienen bij de Onafhankelijke Raadsman.

In 2018 begon de nieuwe minister van EZK Eric Wiebes met nieuw elan: er kwamen 'experttafels' om alles opnieuw door te denken; de NCG werd buitenspel gezet; de TCMG, later Instituut Mijnbouwschade Groningen, nam de schadeafhandeling van de NAM over; de Mynraad bracht advies uit over de versterking en in afwachting daarvan stopte Wiebes de versterkingsoperatie. Het ministerie van BZK nam de regie van de versterking over; de NCG werd opnieuw opgetuigd en uitgebreid als uitvoeringsorganisatie; de gemeenten gingen de versterkingsplannen maken; er kwamen nieuwe overlegstructuren tussen regio en Rijk met bijpassende beleidsregels.

In november 2020 werd het Bestuursakkoord tussen regio en Rijk gesloten over de planning van de versterkingsoperatie. Al 3 jaar is er een Tijdelijke Wet Groningen in de maak, die in onze ogen verre van volmaakt wordt. Dit beleidsproces binnen EZ(K) en later ook BZK - eerst te traag onder Henk Kamp en onder Eric Wiebes te wisselvallig - is zeer ineffectief gebleken. De ramp in slow-motion die zich hier voltrekt, is voor een belangrijk deel veroorzaakt door een crisis-aanpak in slow-motion. Het staat in schril contrast met de aanpak van het kabinet van de coronacrisis, waarbij wél miljarden euro's resoluut zijn ingezet, overigens zeer terecht.

Groninger
Bodem Beweging